

Galatasaray'da 700. Hafta:

Türkiye'de ilk dinamik hafıza

23 yıldır İstanbul'un orta yerinde, İstiklal Caddesi'ndeki Galatasaray Meydanı'nda oturuyor Cumartesi insanları. Seslerini dünya duydu ama içinde oldukları toplum tam 23 yıldır onların gözlerine bakmaya cesaret edemiyor.

Geçtiğimiz günlerde tam 700'üncü haftalarını doldurdular. 700. haftada Cumartesi İnsanlarının Galatasaray Meydanı'na girişlerine izin verilmedi. Devlet güçleri İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun talimatıyla anneler dahil Cumartesi İnsanlarına saldırdı, gözaltına aldı.

Berfo Kırbayır, Fatma Morsümbül, Zeynep Güney, Kiraz Şahin, Fatma Morsümbül, Cevriye Altunbaş, Fincan Bilgin, Meryem Bulut, Fatime Taşkaya, Kesriye Demir, Makbule Babaoğlu, Fatime Taşkaya, Ziyne Türkoğlu, Fincan Bilgin, Koçeri Kurt evlatlarının kemiklerini görmeden yüreklerindeki o derin acı ile yaşamını yitiren nice anneden sadece birkaçı...

Arjantinli annelerin askeri darbe ardından gözaltında kaybedilen evlatları için 13 Nisan 1977'de Plaza de Mayo Meydanı'nda başlattığı eylemden esinlenilerek başlatılan Cumartesi Anneleri eyleminin tarihçesi 1995'e dayanıyor. Türkiye'nin en uzun bu sivil itaatsizlik eylemi; ilk kez 27 Mayıs 1995'te gözaltında işkenceyle öldürülen öğretmen Hasan Ocak'ın ailesinin hak savunucularıyla birlikte Galatasaray'da oturma eylemi yapmasıyla başladı. Hasan Ocak, 21 Mart 1995 akşamı, Avclar'daki evine giderken polisler tarafından gözaltına alındı. Ocak'ın, işkenceden geçirilmiş cansız bedenini beş gün sonra, Beykoz Buzhane köyündeki ormanlık alanda köylüler buldu. Ailesiyse cenazeye 15 Mayıs 1995'te Kimsesizler Mezarlığı'na gömülü halde ulaştı. Dönemin, Emniyet Genel Müdürü Mehmet Ağar, İstanbul Valisi Hayri Kozakçıoğlu, İstanbul Emniyet Müdürü Necdet Menzir, TEM Şube Müdürü Reşat Altay'dı, ancak bu isimler ve Ocak'a işkence yapan TİM-3 polisleri hakkında takipsizlik verildi.

'Oğlumun düğününe hoş geldiniz'

Ocak ailesi ve hak savunucuları, 27 Mayıs

1995'te Galatasaray Meydanı'na çıktıklarında ilk birkaç hafta sadece üç-dört dövüze oturdular. Eylemden önceki ruh halini, insan hakları savunucusu Ayşe Günaysu şöyle anlatıyor: "Hasan kaybolduğunda Ocak ailesi o güne kadar görülmemiş kararlılıkla kör gözlerin bile gördüğü bir mücadele yürütmüştü. Tüm aile bireyleri, bir anne kaplan gibi saldırmıştı sistemin göbeğine. Basın toplantısını Baba Ocak, 'oğlumun düğününe hoş geldiniz' diye açmıştı. En önemli ilkelerimizden birisi bağımsızlık. Örgüt pankartı olmayacaktı. Slogan atılmayacaktı. Her hafta bir gözaltında kaybin öyküsü anlatılacaktı."

Müjgan HALIS

Kaybedilen yakınlarının fotoğraflarını daima ellerinde taşıyan eylemcilerin iki temel talebi vardı: İlki, çocuklarına, eşlerine veya kardeşlerine devlet görevlilerinin ne yaptığına dair somut ve güvenilir bilgi talebidir. İkinci talep, faillerin tespit edilmesi ve hem bu devlet politikasına hem de cezasız kalan faillere ilişkin hakkaniyetli bir yargılama sürecinin başlatılmasıdır. Bu Türkiye'nin ilk dinamik hafıza girişimidir.

'Bizleri unutmaların utancı parçaları'

Hasan Ocak'ın ailesine yine gözaltında kaybedildikten sonra işkence edilmiş cansız bedenine ulaşan Rıdvan Karakoç'un ailesi de katıldı. Galatasaray Meydanı'nda ilk bir araya geldiklerinde 30 kişi olan gruba katılım her hafta giderek arttı. Sonunda sayıları binlere ulaşacaktı. Basın, her Cumartesi Galatasaray Meydanı'nda oturma eylemi yapan gruba 'Cumartesi Anneleri' adını verdi. Topluluk da bu ismi benimsedi ve kendilerine Cumartesi İnsanları/Anneleri demeye başladılar.

Devamını yine Ayşe Günaysu'dan dinleyelim: "Bir süre sonra polis saldırısı başladı. Sezen Aksu'nun eyleme ithaf ettiği şarkısı TV kanallarında yayınlanmaya başlandı müdahaleye ara verildi. O dönem Emniyet Müdürlüğü'nün Kayıplar Otobüsü hemen yanı başımızda park etmeye ve otobüsten anonslar yapılmaya başlandı. Gözaltında kayıp diye bir şey olmadığı, kayıpların

yaşa dışı örgütlere katıldığı, devletin bunun dışındaki kayıpların aileleri ile işbirliği içinde olduğu anlatılıyor, aileler devletle işbirliği yapmaya çağırılıyordu."

Galatasaray Meydanı'ndan her Cumartesi bir araya gelerek taleplerini dile getiren Cumartesi Anneleri'ne polisler müdahalesi gecikmedi. 1998 yılının Ağustos ayından itibaren polis topluluğu copla, biber gazıyla saldırmaya başladı. Cumartesi İnsanlarının ilklerinden biri olan Nimet Tanrikulu şöyle hatırlıyor o yılları: "İlk dört yıl, 200 hafta ile en uzun süren eylemliliğimizdi. Arka arkaya sıraladığımız binlerce isim var. Kaybolma trajedisinin tarihsel tanıklığını anlatılabilmek nedenli zor olsa da, yaşanan zulmü var olan belleksizliğe karşı bir manifesto tanıklığında tekrar tekrar anlatmak, unutmalara izin vermemek gerekiyordu. Bizleri unutmaların utancı parçaları!"

Şimdi torunlar arıyor kayıpları

Polis müdahaleleri sürerken Cumartesi Anneleri 13 Mart 1999'daki 203. oturma girişimlerinde eylemlerine ara verdiklerini açıkladılar ve 31 Ocak 2009 tarihinde oturma eylemlerine yeniden başladılar. Bu süreç içinde İnsan Hakları Derneği'ne 1200 kayıp başvurusu yapılmış, 70 kadar kaybin kemiklerine ulaşılmıştı.

Geride bıraktığımız 700 haftada her biri bir ömre şığacak anlar yaşandı. Oturma eylemine henüz çocukken katılan kayıp yakınları büyüdü. Şimdi torunlar arıyor kayıpları. Oğlu Cemil Kırbayır'ı arayan Berfo Ana, oğlunun kemiklerine ulaşamadan yaşama veda etti. Oturma eyleminin ilk katılımcılarından olan Hasan Ocak'ın babası da bu süreçte oğlunun katillerinin yargılandığını görmeden aramızdan ayrıldı. Aileler bu süreçte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde açtıkları davaları kazandılar. Ancak sorumluların bulunması ve yargılanması yönündeki taleplerine halen kulaklar tıkalı. Zaten Türkiye, zorla kaybetmeleri yasaklayan, kayıpların akıbetinin ortaya çıkarılmasını ve yakınların tazminat almasını öngören 'Kayıplar Sözleşmesi'ni imzalamadı. Kayıpların çoğunun akıbeti hâlâ bilinmiyor.

AİLELER ANLATIYOR

"Bu devletin bize can borcu var"

Hanife Yıldız (Kayıp Murat Yıldız'ın annesi):

"Bu devletin, bu ülkeyi yönetenlerin bize can borçları var. Ben kendi adıma söylersem, bir insanın en değerli varlığı nedir? Evladır. Evladını aldılar. İnsanların gözaltında kaybedilmesi bu süreçte azaldı, şimdi öyle değil ama şimdiki de zaten sokaklarda öldürülüyor... Ne diyeyim? Biz rahat değil ama biz rahat olmadığımız süreçte onlara da rahat vermeyeceğiz. Çocuklarımızı belki yok ettiler ama ben annesiyim, ölene kadar evladımın akıbetini soracağım."

"Katillerin kâbusu olduk"

Maside Ocak (Hasan Ocak'ın kızkardeşi):

"Belki kendi kayıplarımıza ulaşamadık ama bu ülkede insanların devlet tarafından gözaltında kaybedilmesini

engelledik. Bu da çok önemli bir kazanım. Ayhan Çarkın gibi bir tetikçi, "Cumartesi Anneleri kâbusum oldu" deyip, katlettiği insanların son sözlerini açıkladı. Bu bizim için hem kayıplarımıza bir adım yaklaşmak anlamına geliyor, hem de bir yüzleşme başlayabileceğine dair beklenti yaratıyor. Her birimiz, her bir kayıp yakını, sevdiğinin son sözünü bilmek ister. Hüsametdin Yaman ve Soner Gül alınlarına silah dayandığında, "İnsanlık onuru işkenceyi yenecek" diye slogan atmışlardı. Bunu bilmek bile bizim için çok önemli. İnanıyorum ki kaybedenler çıkıp bir gün yaptıklarının hesabını tek tek verecekler."

Vasiyetimdir: Beni gömmeyin

"Vasiyetimdir: Cemil'in nereye gömüldüğü bulunmadan ölürsem, beni gömmeyin, cenazemi kaldırmayın, oğlumla birlikte aynı mezara gömülmek istiyorum."

19 Şubat 2013'te İstanbul'daki evinde ziyaret ettiğimde son sözlerini duyacağımı elbette bilmiyordum. İki gün sonra 21 Şubat'ta oğlunun kemiklerini bulamadan bu dünyadan göçüp gitti Berfo Ana. Gitmeden vasiyet niyetine şu sözleri söylemişti: "Oğlum Cemil devrimciydi, ne zaman devlete sorsak kaçtı gitti dediler, inandık. 27 yıl boyunca oğlumun bir gün çıkıp geleceğini düşündüm, ta ki eski AKP milletvekili Zafer Üskül'ün Cemil Kırbayır işkencede öldü açıklamasına kadar. O gün bugündür de oğlumun kemiklerinin peşindeyim."

Görseniz oğlum nasıl babayıgitti. Kars'ta başlık parasının kaldırılması için çalışmıştı. Köylülerin süt paralarını sömürönlere karşı çıkıyordu. Orman kaçakçılığının engellenmesi için çaba harcıyordu. Oğlum öldüren Mehmet Hayta, Selçuk Ayyıldız ve Zeki Tunçkolu adlı polislerdir. Kocam İsmail Kırbayır yıllarca onların yargılanması için dilekçe verdi, bu yolda 1991'de öldü. Artık ölmek istiyorum ama oğlumun kemiklerini görmeden, onun mezarında dua etmeden gözlerim açık gidecek. Vasiyetimdir Cemil'in nereye gömüldüğü bulunmadan ölürsem, beni gömmeyin, cenazemi kaldırmayın, oğlumla birlikte aynı mezara gömülmek istiyorum."

